

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"
для студентів напряму підготовки
6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

**Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2016**

УДК 001.891(07.034)

Р 58

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом та економіки праці.

Протокол № 9 від 11.01.2016 р.

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач О. А. Єрмоленко

Робоча програма навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" для студентів напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" всіх форм навчання : [Електронне видання] / уклад. О. А. Єрмоленко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2016. – 52 с.

Подано тематичний план навчальної дисципліни та її зміст за модулями й темами, вміщено плани лекцій і семінарських занять, матеріали для закріплення знань (індивідуально-дослідне завдання, завдання для самостійної роботи, контрольні запитання), методичні рекомендації щодо оцінювання знань студентів.

Рекомендовано для студентів економічних спеціальностей.

УДК 001.891(07.034)

© Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, 2016

Вступ

Стрімкий розвиток суспільства, його інформатизація, інтеграційні процеси вимагають від освіти підготовки для економіки принципово нових економістів. Випускники мають довести свою здатність працювати в нових умовах, а для цього вміти реалізовувати творчий потенціал, бути креативними і здатними до інноваційної діяльності.

Важливим етапом у цьому процесі є запровадження навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" з новими завданнями, покликаними сформуванню у студентів певні вміння та навички, що відповідають сучасним вимогам до магістрів.

Навчальну дисципліну "Основи наукових досліджень" вивчають студенти факультету економіки і права спеціальності "Управління персоналом та економіка праці".

Ця дисципліна готує студентів до використання елементів наукових досліджень у подальшому ряді спеціальних дисциплін, виконанні курсових і дипломних робіт, а також до самостійного вивчення матеріалу інших дисциплін.

Практичну спрямованість навчання забезпечують використанням сучасних методів наукових досліджень у ході рішення задач управлінського характеру. Для індивідуалізації навчання студентам видають диференційовані індивідуальні завдання на практичні заняття (від рефератів до наукових робіт і статей).

Методика викладання передбачає використання сучасних підходів на основі модульного вивчення дисциплін, широке використання технічних засобів навчання, включаючи комп'ютерні.

Навчальна дисципліна "Основи наукових досліджень" є вибірковою навчальною дисципліною та вивчається згідно з навчальним планом підготовки фахівців освітнього ступеня "бакалавр" напряму підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці" для всіх форм навчання.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів: для денної форми – 5, для заочної – 6	Галузь знань 0305 "Економіка та підприємництво"	Вибіркова	
Змістових модулів – 2	Напрямок підготовки 6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"	Рік підготовки	
Загальна кількість годин для денної форми – 150 год, для заочної – 180 год		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання: "Написання наукової статті"	Освітній ступінь: бакалавр	Семестр	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3; самостійної роботи студента – 6		7-й	7-й
		Лекції	
		34 год	34 год
		Практичні, семінарські	
		26 год	26 год
		Самостійна робота	
		90 год	120 год
		у тому числі ІНДЗ	
		12 год	
		Вид контролю	
		ПМК	

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 67 %;

для заочної форми навчання – 50 %.

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання цієї навчальної дисципліни є формування у студентів системи теоретичних знань і практичних навичок у вирішенні задач з використанням наукових методів, а також застосування на практиці методики та техніки дослідницької роботи, необхідної для вирішення задач економічного характеру.

Для досягнення мети поставлені такі основні **завдання**:
ознайомлення з науковою діяльністю;
засвоєння основ проведення досліджень;
придбання теоретичних знань і практичних навичок у вирішенні задач з використанням наукових методів;
застосування на практиці методики та техніки дослідницької роботи, необхідної для вирішення задач економічного характеру;
підготовка до самостійного освоєння нових наукових результатів.

Об'єктом навчальної дисципліни є концептуальні положення і підходи розвитку сучасної науки і практики.

Предметом дисципліни є наукові і прикладні дослідження в економічній сфері.

Вивчення дисципліни базується на відповідному рівні загальних знань та на знаннях, отриманих під час засвоєння студентами загальнонаукових, гуманітарних та спеціальних дисциплін, що були вивчені протягом попередніх п'яти семестрів.

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час лекційних занять та виконання практичних завдань. Найбільш складні питання винесено на розгляд і обговорення під час семінарських занять. Також велике значення в процесі вивчення та закріплення знань має самостійна робота студентів.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

основні категорії науки;
принципи побудови науки як галузі людської діяльності;
основи методології проведення наукових досліджень;
концепції системного підходу в науковій творчості;
основні характеристики інструментальних засобів проведення наукових досліджень;

моделі системного підходу в проведенні наукових досліджень;

вміти:

формулювати мету наукового дослідження;
виділяти об'єкт і предмет дослідження;
обґрунтовувати доцільність дослідження;
розробляти план проведення наукового дослідження;
проводити наукові дослідження з використанням концепцій системного підходу;

виконувати аналіз наукової проблеми і представляти у вигляді сукупності наукових задач;
 логічно й послідовно викладати результати досліджень;
 формулювати теоретичні й прагматичні наукові задачі на основі парадигми системного підходу;
 активно використовувати існуючі інформаційні ресурси для вирішення наукових задач у сфері економіки;
 самостійно засвоювати різні прийоми наукових досліджень;
 активізувати та розвивати творче мислення з використанням принципів організації наукової праці;
 формулювати наукові задачі в сфері економічних наук;
 використовувати методики вивчення й обробки літературних джерел;
 користуватися існуючими бібліотеками;
 формулювати визначення і розробляти класифікатори;
 володіти методами ведення наукової дискусії;
 застосовувати на практиці принципи системного підходу;
 виконувати оформлення отриманих наукових результатів.

У процесі викладання навчальної дисципліни основну увагу приділяють оволодінню студентами професійними **компетентностями**, які наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Професійні компетентності, які отримують студенти після вивчення навчальної дисципліни

Код компетентності	Назва компетентності	Складові компетентності
1	2	3
ОНД* 1	Розробляти методику досліджень	Розуміння поняття науки, її категоріального апарату і функцій
		Використання системного підходу для вирішення економічних задач
		Використання моделювання під час аналізу задач з управління персоналом
		Розуміння інструментарію наукового дослідження
ОНД 2	Проводити наукові дослідження згідно розробленої методики досліджень	Здатність до використання інструментарію наукового дослідження
		Розуміння процесу пізнання і факторів, що на нього впливають

1	2	3
		Спроможність до наукового пошуку і розвитку особистості
ОНД 3	Здійснювати презентацію результатів досліджень	Здатність до використання методів наукової полеміки і дискусії для доведення власних переконань

* Основи наукових досліджень

Структуру складових професійних компетентностей та їх формування відповідно до Національної рамки кваліфікацій України наведено в табл. А.1 додатка А.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 Загальне наукознавство

Тема 1. Основні поняття про науку та її категорії

Наука як галузь інтелектуальної творчої діяльності. Витоки наукового способу мислення і наукової діяльності. Класифікація наук. Класифікація економічних наук. Наука як вид економічної діяльності. Фундаментальні науки. Галузеві науки. Інтелектуальні науки як конкретні науки про структури (функціонування, побудови, організації розвитку) об'єктів інтелектуальної дії. Природні та суспільні науки – особливості і принципові відмінності. Основні функції науки: пояснювальна і прогнозувальна. Поняття теорії. Факт. Гіпотеза. Концепція. Співвідношення. Наукові висновки. Закономірність. Закон. Теоретичні основи предметної галузі. Поняття. Категорія. Визначення. Науково-методичний апарат науки. Допущення. Обмеження. Метод. Теорія як науковий метод. Методологія, метод, методика, методологічні принципи. Загальнонаукові методи – емпіричні і теоретичні. Види наукових результатів. Наукові положення. Наукові ефекти. Вихідні посилання. Принципи. Правила. Теоретичні узагальнення. Вірогідність і обґрунтованість наукового результату. Поняття нового наукового результату. Внесок у науку.

Тема 2. Системний підхід

Поняття системного підходу. Системний підхід як методологічний базис наукових досліджень. Системний аналіз у наукових дослідженнях. Ідеологія системної практики. Принципи системного підходу.

Тема 3. Моделі й моделювання – інструмент науки

Поняття моделі та її роль у науковому пізнанні. Типи моделей. Особливості пізнавальних і прагматичних моделей. Статичні й динамічні моделі. Абстрактні моделі і роль мов. Установлення подібності між моделлю й оригіналом. Адекватність моделей. Істинність моделей. Динаміка моделей.

Тема 4. Методи наукових досліджень

Науковий метод пізнання. Від здогаду до істини. Аналіз, синтез, класифікація, дедукція, індукція, ідеалізація, абстрагування, моделювання, системний метод, методи спостереження, експеримент, математичні методи, логічний метод, гіпотетичний метод, аксіоматичний метод, конкретно-наукові методи. Дослідження як система. Об'єкт і предмет дослідження. Як створюють теорії. Вибір напряму досліджень. Наукова задача і наукова проблема. Прагматична задача. Дослідник, дослідження, тезаурус. Основні етапи дослідження. Попереднє вивчення проблеми, розробка варіантів моделі (планів) дослідження, безпосереднє дослідження.

Змістовий модуль 2

Основні аспекти наукової діяльності

Тема 5. Методика і техніка дослідницької роботи

Поняття методики. Розробка гіпотези, методики дослідження і робочого плану. Спільне та відмінне в науковому й інформаційному пошуку. Інформаційний пошук. Методика і техніка пошуку інформації. Методика вивчення й обробки літературних джерел. Вивчення практики і досвіду інших досліджень. Первинна обробка й систематизація матеріалу. Реалізація результатів дослідження.

Тема 6. Психологія наукової творчості

Процес пізнання людиною навколишнього світу – відчуття, сприйняття, уява, логічне мислення, порівняння, аналіз і синтез, абстракція. Узагальнення. Основні закони логіки – закон протилежності, закон виключення

третього, закон достатньої підстави. Мислення – побутове, наукове, практичне, вертикальне та латеральне. Загальнологічні форми мислення – поняття, судження, умовивід. Локально-логічні форми теоретичного мислення – гіпотеза, теоретична ідея. Принципи системного мислення в науковій творчості. Спонування до наукової творчості. Інтуїція і творчість. Мистецтво творчого мислення. Про красу науки.

Тема 7. Представлення результатів досліджень

Презентація результатів досліджень. Науково-технічний звіт, монографія, дисертація, стаття, тези доповіді.

Принципи організації наукової праці. Самоорганізація наукової праці.

Тема 8. Мистецтво наукової полеміки і дискусій

Дискусія як форма наукової комунікації. Стратегія і тактика полеміки. Коректні і некоректні прийоми пошуку істини. Способи аргументації в науковій дискусії.

Тема 9. Розвиток здібностей до наукової діяльності

Інтелект. Фактори та етапи творчого мислення. Властивості й особливості мислення вченого. Суб'єктивні уявлення наукових задач. Фактори, що визначають рішення наукової задачі. Механізми мислення вченого. Перешкоди творчого мислення. Інтуїція і творчість. Творчість і самоактуалізація.

4. Структура навчальної дисципліни

Із самого початку вивчення навчальної дисципліни кожен студент має бути ознайомлений як з робочою програмою навчальної дисципліни і формами організації навчання, так і зі структурою, змістом та обсягом кожного з її змістових модулів, а також з усіма видами контролю та методикою оцінювання сформованих професійних компетентностей.

Вивчення студентом навчальної дисципліни відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів. Змістовий модуль – це окремих, відносно самостійний блок дисципліни, який логічно об'єднує кілька навчальних елементів дисципліни за змістом та взаємозв'язками. Тематичний план дисципліни складається з двох змістових модулів (табл. 4.1).

Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	усього	у тому числі				усього	у тому числі			
		лекційні	практичні, семінарські	самостійна робота			лекційні	практичні	самостійна робота	
			виконання ІНДЗ	підготовка до занять				виконання ІНДЗ	підготовка до занять	
Змістовий модуль 1. Загальне наукознавство										
<i>Тема 1.</i> Основні поняття про науку та її категорії	20	4	4	2	10	21	4	4	–	13
<i>Тема 2.</i> Системний підхід	20	4	4	2	10	21	4	4	–	13
<i>Тема 3.</i> Моделі й моделювання – інструмент науки	16	4	2	2	8	19	4	2	2	11
<i>Тема 4.</i> Методи наукових досліджень	18	4	4	2	8	21	4	4	2	11
Разом за змістовим модулем 1	74	16	14	8	36	82	16	14	4	48
Змістовий модуль 2. Основні аспекти наукової діяльності										
<i>Тема 5.</i> Методика і техніка дослідницької роботи	18	4	4	–	10	22	4	4	–	14
<i>Тема 6.</i> Психологія наукової творчості	16	4	2	2	8	20	4	2	2	12
<i>Тема 7.</i> Представлення результатів досліджень	16	4	2	2	8	20	4	2	2	12
<i>Тема 8.</i> Мистецтво наукової полеміки і дискусій	12	2	2	–	8	17	2	2	–	13
<i>Тема 9.</i> Розвиток здібностей до наукової діяльності	14	4	2	–	8	19	4	2	–	13
Разом за змістовим модулем 2	76	18	12	4	42	98	18	12	4	64
Усього годин за модулем	150	34	26	12	78	180	34	26	8	112

5. Теми та плани семінарських занять

Семінарське заняття – ця форма навчального заняття, за якої викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких студенти готують тези виступів. На кожному семінарському занятті викладач оцінює підготовлені студентами доповіді та презентації з окреслених питань (табл. 5.1), їхні виступи, активність у дискусії, вміння формулювати і відстоювати свою позицію тощо. Підсумкові бали за кожне семінарське заняття виставляють у відповідний журнал. Отримані студентом бали за окремі семінарські заняття враховують у процесі накопичення підсумкових балів з цієї навчальної дисципліни.

План проведення семінарських та практичних занять

Назва теми	Програмні питання	Кількість годин	Література
1	2	3	4
Змістовий модуль 1. Загальне наукознавство			
Тема семінарського заняття 1. Емпіричні дослідження. Техніка тестування	<i>Тема семінарського заняття "Емпіричні дослідження. Техніка тестування":</i> 1. Методи документалістики, органолептичні, розрахунково-аналітичні методи дослідження. 2. Методика дослідження, її зміст і принципи розробки. 3. Види тестів. 4. Методика тестування	4	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [11, 13; 15; 17; 24 – 26; 30; 33]. Інформаційні ресурси: [38 – 43].
Тема семінарського заняття 2. Побудова наукової теорії	<i>Тема семінарського заняття "Побудова наукової теорії":</i> 1. Поняття наукової теорії. 2. Структура наукової теорії. 3. Концепція побудови наукової теорії з використанням основних категорій науки	4	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [15; 17; 24 – 26; 30; 33]. Інформаційні ресурси: [39 – 43].
Тема семінарського заняття 3. Використання системного підходу і методів системного аналізу під час вирішення наукових проблем	<i>Тема семінарського заняття "Використання системного підходу і методів системного аналізу під час рішення наукових проблем":</i> 1. Поняття системного підходу, його основні риси й принципи. 2. Значення системного підходу в управлінні. 3. Застосування системного підходу та методів системного аналізу під час вирішення наукових проблем	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 11; 13; 15; 17; 24 – 26; 29 – 31; 33]. Інформаційні ресурси: [39 – 43].

1	2	3	4
Практичне заняття 1. Аналіз наукових публікацій на прикладах статей і тез доповідей	Проводиться розгляд конкретних наукових публікацій, їхня структура та зміст. У студентів розвивають навички роботи зі статтями та тезами доповідей до наукових конференцій. Студенти вивчають архітектуру статті, її оформлення та науковий результат	4	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10; 17; 24 – 26; 30; 33]. Інформаційні ресурси: [39 – 43].
Змістовий модуль 2. Основні аспекти наукової діяльності			
Практичне заняття 2. Методика вивчення й обробки літературних джерел	Проводиться робота з літературними та іншими джерелами інформації, створення карток, каталогів, робота з різноманітними каталогами, техніка пошуку інформації в мережі Internet.	4	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10; 17; 24 – 26; 30; 33]. Інформаційні ресурси: [39 – 43].
Практичне заняття 3. Методи наукових досліджень. Техніка дослідницької роботи	Вивчаються різноманітні методи наукових досліджень. Студенти під час виконання практичного завдання намагаються застосовувати їх на практиці. До практичного заняття також входить розробка плану наукової індивідуально-дослідної роботи, вибір оптимальної методики дослідження	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10; 15; 17; 24 – 26; 30; 33]. Інформаційні ресурси: [39 – 43].

Закінчення табл. 5.1

1	2	3	4
Семінарське заняття 4. Техніка удосконалювання вирішення наукових задач	<i>Тема семінарського заняття: "Техніка удосконалювання вирішення наукових задач":</i> 1. Нові методи вирішення наукових задач. 2. Значення обчислювальної техніки для вирішення наукових задач. 3. Значення носіїв інформації і використання їх у науково-дослідному процесі	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10 – 11; 15; 17; 24 – 26; 29 – 30; 33]. Інформаційні ресурси: [38 – 43].
Семінарське заняття 5. Психологія наукової творчості і творче мислення.	<i>Тема семінарського заняття: "Психологія наукової творчості і творче мислення":</i> 1. Процес пізнання людини. 2. Процес наукового пізнання. 3. Особливості творчого мислення. 4. Визначення ролі інтуїції в науковому пізнанні	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10 – 12; 14 – 17; 19; 21 – 26; 28 – 30; 33 – 35]. Інформаційні ресурси : [36 – 43].
Семінарське заняття 6. Методи і прийоми дослідження при вирішенні наукових задач у галузі створення новітніх інформаційних технологій науки	<i>Тема семінарського заняття: "Методи і прийоми дослідження під час вирішення наукових задач у галузі створення новітніх інформаційних технологій науки":</i> 1. Роль методу під час вирішення наукових задач у галузі створення новітніх інформаційних технологій науки. 2. Методи, що застосовують на емпіричному та теоретичному рівнях досліджень у галузі створення новітніх інформаційних технологій науки. 3. Методи теоретичних досліджень під час створення новітніх інформаційних технологій науки	2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10; 15; 17; 24 – 26; 30; 33;] Інформаційні ресурси: [39 – 43].
Усього годин		26	

6. Індивідуальне науково-дослідне завдання

Індивідуальне науково-дослідне завдання (ІНДЗ) передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх під час вирішення конкретних виробничих ситуацій, розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами та звітністю підприємства.

ІНДЗ з дисципліни "Основи наукових досліджень" видає студенту викладач на початку семестру. ІНДЗ виконує студент самостійно. Студент має надати ІНДЗ для перевірки наприкінці семестру, але не пізніше терміну проведення підсумкового модульного контролю. Оцінку за виконання ІНДЗ враховують під час виставлення загальної оцінки з дисципліни.

Тематика ІНДЗ має носити проблемний характер. Студент має право самостійно обрати тему та зміст з обов'язковим її узгодженням із науковим керівником. А якщо ні, то тема має бути запропонована науковим керівником (варіант тем ІНДЗ наведено нижче).

Обсяг ІНДЗ має бути 30 – 35 сторінок формату А4 друкарського тексту або 40 сторінок рукописного тексту. Зміст повинен відповідати плану, відбивати сутність теми, що розглядають, мати логічну, послідовну структуру дослідження.

Структура ІНДЗ має бути такою:

Вступ

Розділ 1. (теоретичні положення теми)

1.1...

1.2...

1.3...

Розділ 2. (аналітична частина)

Розділ 3. (пропозиції та рекомендації в рамках теми ІНДЗ)

Висновки

Список використаної літератури

Додатки

У **вступі** розкривають актуальність теми та стан об'єкта дослідження. Визначають місце обраної теми у науковій проблематиці, встановлюють повноту висвітлення її у раніше виконаних дослідженнях вітчизняних та закордонних вчених, тенденції розвитку обраної теми в рамках досліджу-

ваного об'єкту, обґрунтовують необхідність подальшого вивчення, виходячи із народногосподарської потреби у цих знаннях.

У вступі визначають об'єкт, предмет, мету, завдання та методику дослідження в межах визначеної мети. Завдання повинно бути конкретним та відбивати результати, що мають бути отримані в ході дослідження. Методика дослідження характеризує методи і прийоми, які передбачається застосувати під час виконання роботи. Висвітлюють наукову новизну та практичне значення одержаних унаслідок дослідження результатів та їхнє застосування. Необхідно також вказати базу дослідження або джерело інформації, що покладено в основу дослідження.

У **першому розділі** (теоретичній частині) дослідник повинен навести огляд значної кількості літературних джерел з обов'язковим посиланням на них, висвітлити основні етапи розвитку наукової думки за обраною проблемою (сучасні концепції, підходи до розгляду досліджуваних питань), виділити ті питання, що залишились невирішеними. Обов'язково повинні бути розглянуті основні поняття теми дослідження, виділені напрями подальшого дослідження. Бажано закінчити цей розділ коротким висновком стосовно необхідності подальших досліджень у цій галузі.

У **другому розділі** (аналітичному), як правило, проводять аналіз досліджуваної проблеми із застосуванням методів економічного аналізу, експертних оцінок, математичної статистики. Об'єктом дослідження може бути конкретне підприємство або галузь промисловості, економіка в цілому. Перелік питань та напрями аналізу дослідник обирає самостійно за темою ІНДЗ. Аналіз повинен бути спрямований на поглиблене вивчення стану теми дослідження та виявлення шляхів її удосконалення.

У **третьому розділі** на основі теоретичних положень та результатів аналізу викладають власні пропозиції та рекомендації, розкривають конкретні заходи щодо поліпшення стану досліджуваної проблеми чи якогось конкретного питання в рамках обраної теми. Результати можуть бути подані у вигляді теоретичних та математичних моделей, схем, таблиць тощо.

У **висновках** необхідно підвести підсумки дослідження, які повинні бути конкретними і змістовними, містити чітко сформульовані положення та наукові результати дослідження з усіх розділів. Під час написання висновків рекомендується додержувати послідовність проведеного дослідження.

Список використаної літератури повинен містити ті джерела, які згадують і на які є посилання в роботі. Список використаної літератури має становити не менш ніж 30 найменувань.

До **додатків** доцільно включати допоміжний матеріал, необхідний для повноти сприйняття змісту дослідження.

Структура ІНДЗ може містити два розділи на розсуд дослідника та з дозволу керівника. Розділи і підрозділи мають містити заголовки.

Робота повинна бути написана чітко, грамотно і охайно. Необхідно самостійно формулювати свої думки, не допускати повторень, уважно стежити за тим, щоб у роботі не було суперечностей між окремими її положеннями. Бажано в роботі наводити схеми, рисунки, таблиці, що пояснюють її зміст.

Під час оформлення роботи слід дотримуватися вимог до написання курсових, дипломних та ІНДЗ, встановлених кафедрою управління персоналом та економіки праці.

Завершену роботу студент подає на підпис керівнику. До роботи додають рецензію керівника, після чого здають на кафедру згідно з визначеним терміном. У визначений термін проводять конкурс студентських робіт, де пропонують виступити студентам з доповіддю.

Для доповіді надають 10 хвилин. Студент повинен стисло та змістовно викласти основні положення та отримані наукові результати роботи у такій послідовності:

актуальність теми;

мета, об'єкт, предмет та задачі дослідження;

обрані методи дослідження;

база дослідження або джерело інформації, що покладено в основу дослідження;

отримані наукові результати дослідження у всіх розділах надати у визначеній послідовності.

Слід дотримуватись визначеної послідовності і не викладати зміст роботи за розділами, а виділити найсуттєвіші її положення.

Бажано в ході доповіді використовувати демонстраційний матеріал у вигляді схем, таблиць, рисунків тощо.

6.1. Тематика ІНДЗ

1. Соціальна корпоративна політика: проблеми, досвід, перспективи.
2. Проблеми розвитку соціальної інфраструктури і соціальної програми підприємства.

3. Методологія оцінки ефективності управління соціально-трудовою політикою підприємства.
4. Особливості управління соціально-трудовами процесами на підприємствах України і за кордоном.
5. Сучасні форми кадрового забезпечення організаційних структур управління на підприємстві.
6. Розвиток організаційних структур управління на підприємстві.
7. Інноваційні форми навчання персоналу підприємства.
8. Компетенція персоналу як об'єкт стратегічного управління персоналом підприємства.
9. Організація підсистеми соціально-психологічного управління персоналом підприємства.
10. Удосконалення трудових процесів та їхніх елементів.
11. Робочий час та методи його вивчення.
12. Раціоналізація трудових процесів спеціалістів.
13. Розробка показників оцінювання рівня організації праці.
14. Дослідження трудових процесів і розробка карт організації робочих місць.
15. Вплив наукової організації праці на ефективність виробництва.
16. Наукове обґрунтування норм праці та їхнє використання.
17. Управління нормуванням праці на підприємстві.
18. Розрахунок оптимальних норм обслуговування та чисельності.
19. Організація створення й освоєння випуску нової продукції згідно з концепцією управління проектами.
20. Мережеве моделювання в технічній підготовці виробництва.
21. Формування техніко-технологічної бази виробництва.
22. Організація функціонування виробничих систем та управління якістю продукції.
23. Виробнича інфраструктура та організація комплексного обслуговування виробництва.
24. Моделювання систем масового обслуговування.
25. Моделі систем масового обслуговування в управлінні персоналом.
26. Економетричні методи в задачах з управління персоналом.
27. Факторний аналіз в управлінні персоналом (під час аналізу персоналу).
28. Складання мережних графіків (використання мережних графіків в управлінні персоналом).

29. Місце моніторингу соціально-трудових відносин в системі соціального моніторингу і його ефективність.
30. Особливості становлення і розвитку соціального партнерства в Україні.
31. Основні положення соціального партнерства і особливості його реалізації.
32. Роль корпоративної культури в формуванні ефективного дієвого колективу.
33. Міжнародний досвід регулювання трудових відносин та можливості його використання на вітчизняних підприємствах.
34. Формування системи мотивації персоналу підприємства на основі оцінювання результативності праці.
35. Інноваційний потенціал та оцінювання його стану на підприємстві.
36. Проблеми використання трудового потенціалу підприємства.
37. Формування системи оцінювання використання трудового потенціалу підприємства.
38. Проблеми забезпечення підприємства конкурентоспроможним персоналом.
39. Формування механізму прийняття стратегічних рішень у галузі управління персоналом підприємства.
40. Проблеми соціально-економічного розвитку України та напрямки їхнього вирішення.
41. Діагностика соціально-трудової сфери підприємства (організації).
42. Формування стратегії соціального розвитку підприємства (організації).
43. Проблеми відновлення снувальної інфраструктури підприємства та шляхи їх вирішення.
44. Маркетинг персоналу як інструмент системи управління персоналом підприємства.
45. Управління соціально-трудовами процесами на підприємстві.
46. Основні напрями використання та розвитку людського капіталу на вітчизняних підприємствах.
47. Зарубіжний досвід розвитку людського капіталу: макро- та мікро-економічний аспект управління.
48. Інвестиції в людський капітал як фактор економічного та соціального прогресу.
49. Людський капітал України: сучасний стан та динаміка змін.

50. Інтелектуальний капітал як нова економічна категорія.
51. Інтелектуальний капітал країни: проблеми оцінювання та розвитку.
52. Підходи до вивчення структури інтелектуального капіталу.
53. Інтелектуальний потенціал та інтелектуальний капітал сучасного підприємства.
54. Внутрішньофірмова система мотивації інтелектуальної діяльності.
55. Розвиток персоналу інноваційних підприємств як накопичення інтелектуальної власності.
56. Економіка знань: зміни у трудових відносинах та тенденції інтелектуалізації праці.
57. Інтелектуальний капітал як базова характеристика вартості бізнесу.
58. Розвиток інноваційного підприємства в Україні: сучасність та перспективи розвитку.
59. Соціальна складова інтелектуального капіталу сучасного підприємства.
60. Соціальний капітал підприємства: сутність, структура та вплив на інтелектуалізацію людського капіталу.
61. Освіта як основа формування інтелектуального капіталу.
62. Освіта в ринковому середовищі та неекономічні цінності.
63. Якість робочої сили та конкурентоспроможність працівника.
64. Основні напрями та чинники адаптації персоналу.
65. Основні напрями програми розвитку персоналу підприємства.
66. Особливості формування ефективного соціально-економічного механізму управління персоналом.
67. Сутність та критерії ефективного управління персоналом на різних стадіях життєвого циклу підприємства.
68. Особливості формування інтелектуального капіталу.
69. Удосконалення мотиваційного механізму на підприємстві.
70. Підвищення ефективності нетрадиційних методів мотивації.
71. Матеріальна, трудова та статусна мотивація персоналу, фактичний стан, співвідношення та основні напрями підвищення.
72. Підвищення мотиваційної ролі заробітної плати на підприємстві.
73. Мотивована роль оцінювання персоналу та напрями її підвищення.
74. Методи оцінювання результатів діяльності підрозділів і організації в цілому та їхнє удосконалення.
75. Зарубіжний досвід ділового оцінювання персоналу та ефективність його використання в умовах економіки України.

- 76. Шляхи підвищення конкурентоспроможності організації, продукції.
- 77. Підвищення продуктивності за рахунок удосконалення управління ресурсами.
- 78. Виробничий потенціал підприємства та шляхи його підвищення.
- 79. Управління людськими ресурсами та розвитком організації.
- 80. Корпоративна інформація.
- 81. Організаційні структури управління підприємством.
- 82. Корпоративна культура в системі управління персоналом.
- 83. Проблеми бідності в Україні та шляхи її вирішення.
- 84. Проблеми пенсійної реформи в Україні.
- 85. Інноваційна діяльність підприємства.
- 86. Шляхи активізації зайнятості в Україні.
- 87. Управління конфліктами в організації.
- 88. Методи нормування і встановлення норм праці.
- 89. Освоєння нової продукції.
- 90. Управління конфліктами на підприємстві.

7. Самостійна робота

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною юридичною літературою, нормативними актами, статистичними матеріалами.

Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам:

1. Вивчення лекційного матеріалу.
2. Робота з опрацювання та вивчення рекомендованої літератури.
3. Вивчення основних термінів та понять за темами дисципліни.
4. Підготовка до семінарських занять, дискусій, роботи в малих групах, тестування.

Контрольна перевірка кожним студентом особистих знань за запитаннями для самоконтролю.

Самостійна робота студента (СРС) – це форма організації навчального процесу, за якої заплановані завдання виконує студент самостійно під методичним керівництвом викладача.

Мета СРС – засвоєння в повному обсязі навчальної програми та формування у студентів загальних і професійних компетентностей, які відіграють суттєву роль у становленні майбутнього фахівця вищого рівня кваліфікації.

Навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів денної форми навчання, визначають навчальним планом і становить 60 % (90 годин) від загального обсягу навчального часу на вивчення дисципліни (150 годин). У ході самостійної роботи студент має перетворитися на активного учасника навчального процесу, навчитися свідомо ставитися до оволодіння теоретичними і практичними знаннями, вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, нести індивідуальну відповідальність за якість власної професійної підготовки. СРС включає: опрацювання лекційного матеріалу; опрацювання та вивчення рекомендованої літератури, основних термінів та понять за темами дисципліни; підготовку до практичних, семінарських занять; підготовку до виступу на семінарських заняттях; поглиблене опрацювання окремих лекційних тем або питань; виконання індивідуальних завдань (вирішення розрахункових індивідуальних та комплексних завдань) за вивченою темою; написання есе за заданою проблематикою; пошук (підбір) та огляд літературних джерел за заданою проблематикою дисципліни; аналітичний розгляд наукової публікації; контрольну перевірку студентами особистих знань за запитаннями для самодіагностики; підготовку до контрольних робіт та інших форм поточного контролю; підготовку до модульного контролю (колоквіуму); систематизацію вивченого матеріалу з метою підготовки до заліку.

Необхідним елементом успішного засвоєння матеріалу навчальної дисципліни є самостійна робота студентів з вітчизняною та закордонною спеціальною економічною літературою, нормативними актами з питань державного регулювання економіки, статистичними матеріалами. Основні види самостійної роботи, які запропоновані студентам для засвоєння теоретичних знань з навчальної дисципліни, наведено в табл. 7.1.

Таблиця 7.1

Завдання для самостійної роботи студентів та форми її контролю

Назва теми	Зміст самостійної роботи студентів	Кількість годин	Форми контролю СРС	Література
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Загальне наукознавство				
<i>Тема 1.</i> Основні поняття про науку та її категорії	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до <i>семінарського заняття</i> , огляд теоретичного матеріалу з теми "Основні поняття про науку та її категорії"	12	Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 11; 15; 17 – 18; 20; 24 – 26; 29 – 31; 33 – 34; 39]

Продовження табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 2. Системний підхід	1. Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Виконання домашнього завдання: Визначте в яких випадках використовується системний підхід. 2. Визначити принципи системного мислення. Поясніть термін еквіфінальність у системному підході	12	Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [9; 11; 13; 15; 17; 24 – 27; 29 – 31; 33]. Інформаційні ресурси [39 – 47].
Тема 3. Моделі і моделювання – інструмент науки	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи	10	Письмова контрольна робота за темами 1 і 2	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [11; 13; 15; 17; 20; 24 – 26; 30; 33; 34]. Інформаційні ресурси [39 – 47]
Тема 4. Методи наукових досліджень	1. Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; Пояснити різницю між дедукцією та індукцією. 2. З'ясувати як будується загальна схема умовиводу за аналогією. 3. Визначити які додаткові переваги забезпечує дослідникові пізнавальний прийом абстрагування. Визначити для чого потрібні методи в науковому дослідженні. З'ясуйте які елементарні методи входять до складу теорії як наукового методу	10	Захист індивідуального завдання	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [12; 16 – 17; 19; 20; 24; 25; 30]. Інформаційні ресурси [40 – 47]
Усього за змістовим модулем 1		44		
Змістовий модуль 2. Основні аспекти наукової діяльності				
Тема 5. Методика і техніка дослідницької роботи	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття, підготовка до контрольної роботи	10	Письмова контрольна робота за темами 3 – 5.	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10; 15; 17; 24 – 26; 30; 33]. Інформаційні ресурси [39 – 47]
Тема 6. Психологія наукової творчості	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою; підготовка до практичного заняття. Підготовка до семінарського заняття з теми: "Психологія наукової творчості і творче мислення". Охарактеризувати процес пізнання людини. Охарактеризувати процес мислення людини. Визначити, які найбільш загальні закони лежать в основі всіх логічних операцій, умовиводів і доказів	10	Презентація результатів	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [10 – 12; 14 – 17; 19; 21 – 26; 28 – 30; 33; 39]. Інформаційні ресурси [40 – 47]

Закінчення табл. 7.1

1	2	3	4	5
Тема 7. Представлення результатів досліджень	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Визначити, що таке архітектоніка. З'ясувати, що таке композиція статті, які основні розділи містить наукова стаття, яке їхнє призначення. Основні вимоги до рецензії. Охарактеризувати основні форми усного представлення результатів наукових досліджень	10	Презентація результатів	Основна: [1 – 3]. Додаткова: [13 – 15; 18; 21 – 23; 26 – 28; 31 – 34]. Інформаційні ресурси [40 – 47]
Тема 8. Мистецтво наукової полеміки і дискусій	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. <i>Есе на задану тему</i> . Виконання ІНДЗ	8	Перевірка есе. Захист творчих робіт – ІНДЗ	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [11 – 17; 19; 21 – 26; 28; 30; 33; 35; 36; 38 – 39]
Тема 9. Розвиток здібностей до наукової діяльності	Вивчення лекційного матеріалу, підготовка до практичного заняття. Поясніть, у чому відмінність "особливого творчого таланту" від "творчих здібностей до самоактуалізації". 1. З'ясуйте, як функціонують механізми мислення вченого. 2. Визначте поняття "інтелект", його властивості і роль у творчому мисленні. 3. Дайте визначення поняттю "креативність". З'ясуйте, що стає на перешкоді творчому мисленню. Підготовка до контрольної роботи.	8	Контрольна робота за темами 6-8.	Основна: [1 – 4]. Додаткова: [11; 13; 15 – 17; 19; 21; 23 – 26; 28; 30; 33; 36; 38]. Інформаційні ресурси [39 – 47]
Усього за змістовим модулем 2		46		
Усього за модулем		90		

7.1. Контрольні запитання для самодіагностики

1. Дайте визначення поняттю "наука".
2. З яких елементів складається наука як система?
3. Чим відрізняються наукові знання від звичайних знань?
4. Які головні функції і цілі науки?
5. Для чого потрібні наукові дослідження?
6. Чому наука є видом економічної діяльності?
7. Дайте коротку характеристику етапам становлення і розвитку науки.
8. Що таке класифікація наук і для чого вона потрібна?
9. У чому полягає специфіка розвитку суспільних наук?

10. Які фази включає цикл розвитку науки?
11. Яке існує принципове розходження між природними і суспільними науками?
12. Що є метою теоретичних досліджень?
13. Що містить у собі структурно будь-яка наукова задача?
14. Охарактеризуйте стадії процесу проведення теоретичних досліджень.
15. У чому відмінність пояснювальної функції і функції науки, що прогнозує?
16. Що таке комплексна програма і наукова проблема? Для чого потрібні теми і наукові питання?
17. Які елементи містить у своєму складі наука як система?
18. З якою метою створюють теорії?
19. Для чого потрібні гіпотези?
20. Що таке наукова концепція?
21. Призначення критерію.
22. Як зв'язані між собою поняття і терміни?
23. Що таке наукові висновки?
24. У чому відмінність закону і закономірності?
25. З якою метою використовуються обмеження і допущення в науковому дослідженні?
26. Як називають характеристику, що відображає якість моделі?
27. Чи можна говорити про життєвий цикл моделей?
28. Що таке аналіз як метод дослідження?
29. У чому різниця між аналізом і синтезом?
30. Поясніть різницю між дедукцією та індукцією.
31. Як будують загальну схему умовиводу за аналогією?
32. Що таке ідеалізація?
33. Які додаткові переваги забезпечує дослідникові пізнавальний прийом "абстрагування"?
34. Що таке формалізація?
35. Для чого потрібні методи в науковому дослідженні?
36. Які елементарні методи входять до складу теорії як наукового методу?
37. Наведіть приклади наукових результатів.
38. Що таке теоретичне узагальнення?
39. Чим відрізняються вихідні посилання від наукових результатів?

40. Що таке науковий результат?
41. Що є внеском у науку?
42. Дайте визначення елемента, зв'язку, структури, системи.
43. В яких випадках використовують системний підхід?
44. Принципи системного підходу в наукових дослідженнях.
45. Принципи системного мислення.
46. Дайте визначення системного аналізу.
47. Особливості застосування методик системного аналізу у наукових проблемах.
48. Що таке модель і моделювання?
49. Які переваги дає використання математичної мови в науці?
50. Визначте поняття дискурсивного й інтуїтивного мислення. У чому різниця між гіпотетичним і гіпотетико-дедуктивним методом?
51. У чому суть історичного методу в науці?
52. Призначення і схеми методів установлення причинних зв'язків.
53. Що таке об'єкт дослідження?
54. У чому відмінність між поняттями "об'єкт дослідження" і "предмет дослідження"?
55. З якою метою використовують характеристику дослідження "актуальність"?
56. Перерахуйте основні етапи наукового дослідження.
57. Які ступені проходить процес формування наукової гіпотези?
58. Чому виникають помилки у дослідженні?
59. Що таке робочий план дослідження?
60. Сформулюйте правила методики і техніки пошуку інформації.
61. З якою метою використовують бібліографію?
62. Яке призначення анотації, конспекту, наукового огляду?
63. Перерахуйте види наукових оглядів.
64. Які елементи повинен містити науковий огляд?
65. Охарактеризуйте класифікацію неперіодичних науково-технічних видань за читацьким призначенням.
66. Розкрийте зміст методів підбору й організації літературного матеріалу в науковому дослідженні.
67. Чим відрізняються наукова стаття і тези доповіді?
68. Які основні розділи містить наукова стаття, яке їхнє призначення?
69. Структура звіту про науково-дослідну роботу студента.

70. Що таке монографія і дисертація?
71. Охарактеризуйте ключові фактори презентації результатів наукового дослідження.
72. У чому відмінність двох базових гіпотез, що пояснюють природу творчості?
73. Які найбільш загальні закони лежать в основі всіх логічних операцій, умовиводів і доказів?
74. Перелічіть основні відмітні риси побутового, наукового і практичного мислення.
75. Хто досягає успіхів у науковій діяльності?
76. Які здібності необхідні для успішної наукової діяльності?
77. Де та з чого формується сприятливий клімат для занять наукою?
78. Як правильно організувати наукову працю?
79. Чому вчені обирають ту або іншу сферу діяльності?
80. Що таке наукова дискусія?
81. Що породжує наукові дискусії?
82. Хто займається науковою полемікою?
83. Хто досягає успіхів у науковій дискусії?
84. Як вибудовують стратегію і тактику полеміки?
85. Як правильно вести наукову дискусію?
86. Які прийоми використовують для пошуку істини?
87. Навіщо використовують різні способи аргументації в науковій дискусії?
88. Як необхідно оцінювати виступ за наукової проблеми?
89. Що таке розуміння реальності?
90. Що лежить в основі різних типів творчості людей?
91. Хто знаходить новий погляд на явища?
92. Хто робить відкриття нових світів?
93. Хто відкриває шлях для нового напряму наукового дослідження?
94. У чому відмінність "особливого творчого таланту" від "творчих здібностей до самоактуалізації"?
95. Які фактори визначають рішення наукової задачі?
96. Як функціонують механізми мислення вченого?
97. Чому знижується ефективність творчого мислення?
98. Що заважає творчому мисленню?

8. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативну роботу здійснюють за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі: індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних завдань, перевірки та захисту завдань, що винесено на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативну роботу за теоретичною частиною дисципліни проводять у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);
- 2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативну роботу за практичною частиною дисципліни проводять у вигляді:

- 1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);
- 2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, рольових ігор, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативну роботу для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводять у вигляді:

- 1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;
- 2) підготовки доповідей для виступу на науковому семінарі;
- 3) підготовка доповідей для виступу на науковій конференції.

9. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, серед яких: проблемні лекції; робота в малих групах; семінари-дискусії; кейс-метод; ділові ігри.

Розподіл форм та методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведено в табл. 9.1 та 9.2.

**Розподіл форм та методів активізації процесу навчання
за темами навчальної дисципліни**

Тема	Практичне застосування навчальних технологій
<i>Тема 1.</i> Основні поняття про науку, її категорії	<i>Міні-лекція</i> з питання "Історія виникнення і розвитку науки", <i>семінар-дискусія</i> з питання "Місце і роль економіки в науковому розвитку"
<i>Тема 2.</i> Системний підхід	<i>Міні-лекція</i> з питання "Загальна теорія систем". <i>Семінар-дискусія</i> з питання "Системний аналіз в економіці"
<i>Тема 3.</i> Моделі й моделювання – інструмент науки	Кейс-метод за темою "Моделювання конкретних економічних процесів і систем". <i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> "Сучасні моделі економічних систем"
<i>Тема 4.</i> Методи наукових досліджень	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Різноманітні прийоми аналізу в економічних дослідженнях". Презентація роботи в малих групах
<i>Тема 5.</i> Методика і техніка дослідницької роботи	<i>Проблемна лекція</i> з питання "Сучасний дослідницький процес". Презентація робочого плану дослідження
<i>Тема 6.</i> Психологія наукової творчості	<i>Міні-лекція, семінар-дискусія</i> з питання "Роль творчості в науковому пізнанні". <i>Проблемна лекція</i> з питання "Раціональне та ірраціональне пізнання"
<i>Тема 7.</i> Представлення результатів досліджень	Презентація студентами наукових досліджень у вигляді наукових статей чи тез доповідей
<i>Тема 8.</i> Мистецтво наукової полеміки і дискусій	<i>Ділова гра</i> "Дискусія про сучасні проблеми економіки"
<i>Тема 9.</i> Розвиток здібностей до наукової діяльності	<i>Кейс-метод</i> "Організація праці вченого"

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежують двома-трьома ключовими моментами, увагу студентів концентрують на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках, використовують досвід закордонних навчальних закладів з роздачею студентам під час лекцій друкованого матеріалу та виділенням головних висновків з питань, що розглядають. Під час викладання лекційного матеріалу студентам пропонують питання для самостійного розмірковування. Лектор задає запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

Міні-лекції передбачають викладення навчального матеріалу за короткий проміжок часу й характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень. Міні-лекції проводять, як правило, як частину заняття-дослідження.

Робота в малих групах дає змогу структурувати практично-семінарські заняття за формою і змістом, створює можливості для участі кожного студента в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування.

Семінари-дискусії передбачають обмін думками та поглядами учасників з приводу цієї теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, виробляють вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів. Навчальна дискусія відрізняється від інших видів дискусій тим, що новизна її проблематики ставиться лише до групи осіб, що беруть участь у дискусії, тобто те вирішення проблеми, що вже знайдено в науці, має бути знайдене у навчальному процесі в аудиторії. Навчальні групові дискусії дають найбільший ефект під час вивчення й пророблення складного матеріалу та формування потрібних установок. Цей активний метод навчання забезпечує гарні можливості для зворотного зв'язка, підкріплення, практики, мотивації й перенесення знань і навичок з однієї галузі науки в іншу.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу. Мета цього методу – навчити студентів аналізувати інформацію, виявляти ключові проблеми, вибирати альтернативні шляхи вирішення, оцінювати їх, знаходити оптимальний варіант і формулювати програми дій. Під час аналізу конкретних ситуацій важливо те, що тут сполучається індивідуальна робота студента із проблемною ситуацією й груповим обговоренням пропозицій, підготовлених кожним членом групи. Це дозволяє студенту розвивати навички групової, командної роботи, розширює можливості для вирішення типових проблем у рамках досліджуваної навчальної тематики. У результаті проведення індивідуального аналізу, обговорення в групі, визначення проблем, знаходження альтернатив, вибору дій і плану їхнього виконання студенти одержують можливість розвивати навички аналізу й планування.

Презентації – виступи перед аудиторією, що використовують для представлення певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації нових товарів і послуг.

Ділові та рольові ігри – форма активізації студентів, за якої вони задіяні в процесі інсценізації певної виробничої ситуації у ролі безпосередніх учасників подій. Цей метод становить у комплексі рольову гру з різними, найчастіше протилежними інтересами її учасників і необхідністю прийняття якого-небудь рішення після закінчення або в ході гри. Рольові ігри допомагають формувати такі важливі ключові кваліфікації, як комунікативні здатності, толерантність, уміння працювати в малих групах, самостійність мислення й т.д. Від викладача потрібна велика попередня методична підготовка під час проведення рольових ігор, уміння прогнозувати результати й робити відповідні висновки. Ділові ігри характеризуються спрямованістю на зняття певних практичних проблем, придбання навичок виконання конкретних прийомів діяльності.

Таблиця 9.2

Використання методик активізації процесу навчання

Тема навчальної дисципліни	Практичне застосування методик	Методики активізації процесу навчання
<i>Тема 1.</i> Основні поняття про науку та її категорії	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Емпіричні дослідження. Техніка тестування"	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 2.</i> Системний підхід	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Побудова наукової теорії"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі
<i>Тема 4.</i> Методи наукових досліджень	Практичне заняття 1. Аналіз наукових публікацій на прикладах статей і тез доповідей	Семінари-дискусії, презентації
<i>Тема 6.</i> Психологія наукової творчості	Практичне заняття 3. Методи наукових досліджень. Техніка дослідницької роботи.	Робота в малих групах, мозкові атаки
<i>Тема 8.</i> Мистецтво наукової полеміки і дискусій	<i>Семінарське заняття.</i> Тема: "Психологія наукової творчості і творче мислення"	Робота в малих групах, мозкові атаки, метод Дельфі, презентації

10. Методи контролю

Система оцінювання сформованих компетентностей (див. табл. 2.1) у студентів враховує види занять, які згідно з програмою навчальної дисципліни передбачають лекційні, семінарські, практичні заняття, а також виконання самостійної роботи. Оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюють за накопичувальною 100-бальною системою. Відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою у ХНЕУ ім. С. Кузнеця", контрольні заходи включають:

поточний контроль, що здійснюють протягом семестру під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і оцінюють сумою набраних балів;

модульний контроль, що проводять з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті *інтегровану* оцінку результатів навчання студента після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля;

підсумковий/семестровий контроль, що проводять у формі заліку, відповідно до графіку навчального процесу.

Поточний контроль з цієї навчальної дисципліни проводять у таких формах:

- активна робота на лекційних заняттях;
- активна участь у виконанні практичних завдань;
- перевірка домашніх завдань;
- активна участь у дискусії та презентації матеріалу на семінарських заняттях;
- захист індивідуального завдання;
- перевірка есе за заданою тематикою;
- проведення письмової контрольної роботи;
- проведення колоквиуму.

Модульний контроль з цієї навчальної дисципліни проводять у формі колоквиуму. **Колоквиум** – це форма перевірки й оцінювання знань студентів у системі освіти у вищих навчальних закладах. Проводять як проміжний міні-екзамен з ініціативи викладача.

Підсумковий/семестровий контроль проводять у формі заліку. Це форма оцінювання підсумкового засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з окремої навчальної дисципліни.

Порядок проведення поточного оцінювання знань студентів.

Оцінювання знань студента під час семінарських і практичних занять та виконання індивідуальних завдань проводять за такими критеріями:

розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядають;

ступінь засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни;

ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядають;

вміння поєднувати теорію з практикою під час розгляду ситуаційних завдань, у процесі виконання індивідуальних завдань та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і під час виступів в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки;

правильність виконання індивідуального завдання.

Максимально можливий бал за конкретним завданням ставиться за умови відповідності індивідуального завдання студента або його усної відповіді всім зазначеним критеріям. Відсутність тієї або іншої складової знижує кількість балів. Під час оцінювання індивідуальних завдань увагу також приділяють якості, самостійності та своєчасності захисту виконаних завдань викладачу, згідно з графіком навчального процесу. Якщо якась із вимог не буде виконана, то бали будуть знижені.

Поточний тестовий контроль проводять 2 рази за семестр. Тест включає запитання одиничного і множинного вибору щодо перевірки знань основних категорій навчальної дисципліни.

Письмову контрольну роботу проводять 2 рази за семестр, яка включає практичні завдання різного рівня складності відповідно до тем змістового модуля.

Критерії оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів.

Загальними критеріями, за якими здійснюють оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння систематизувати знання за окремими темами, вміння робити обґрунтовані висновки, володіння категорійним апаратом, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку, самореалізація на практичних та семінарських заняттях.

Критеріями оцінювання есе є:

здатність проводити критичне та незалежне оцінювання певних проблемних питань;

вміння пояснювати альтернативні погляди та наявність власної точки зору, позиції на певне проблемне питання;

застосування аналітичних підходів;

якість і чіткість викладення міркувань;

логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми;

самостійність виконання роботи;

грамотність подачі матеріалу;

використання методів порівняння, узагальнення понять та явищ;

оформлення роботи.

Порядок підсумкового контролю з навчальної дисципліни. Підсумковий контроль знань та компетентностей студентів з навчальної дисципліни здійснюється на підставі проведення заліку, який передбачає визначення рівня знань та ступеня опанування студентами компетентностей (див. табл. 2.1).

Студент, який із поважних причин, підтверджених документально, не мав можливості брати участь у формах поточного контролю, тобто не склав змістовий модуль, має право на його відпрацювання у двотижневий термін після повернення до навчання за розпорядженням декана факультету відповідно до встановленого терміну.

Студента слід **вважати атестованим** якщо сума балів, одержаних за результатами підсумкової/семестрової перевірки успішності, дорівнює або перевищує 60.

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни розраховують з урахуванням балів, отриманих під час поточного та модульного контролю за накопичувальною системою. Сумарний результат у балах за семестр складає: *"60 і більше балів – зараховано"*, *"59 і менше балів – не зараховано"* та заноситься у *залікову "Відомість обліку успішності"* навчальної дисципліни. У випадку отримання менше 60 балів студент обов'язково здає залік після закінчення екзаменаційної сесії у встановлений деканом факультету термін, але не пізніше двох тижнів після початку семестру. У випадку повторного отримання менше 60 балів декан факультету призначає комісію у складі трьох викладачів на чолі із завідувачем кафедри та визначає термін перескладання заліку, після чого приймають рішення відповідно

до чинного законодавства: "зараховано" – студент продовжує навчання за графіком навчального процесу, а якщо "не зараховано", тоді декан факультету пропонує студенту повторне вивчення навчальної дисципліни протягом наступного навчального періоду самостійно.

Завдання модульного контролю містить 24 завдання (теста) з лекційного модуля та 2 завдання з практичного модуля (стереотипне). Роботу оцінюють у 10 балів.

Зразок завдання до колоквиуму

Теоретична частина

1. На якій стадії наукового дослідження вивчають стан об'єктів дослідження і виконують організаційно-методичну підготовку дослідження:

- а) дослідницька стадія;
- б) організаційна стадія;
- в) стадія переробки інформації;
- г) узагальнення, апробація і реалізація результатів дослідження?

2. Методом "чорної скриньки" досліджують такі об'єкти:

- а) прості;
- б) змішані;
- в) емпіричні;
- г) складні.

3. На якій стадії науково-дослідницького процесу розробляють робочий план:

- а) вивчення стану об'єкта;
- б) виконання досліджень;
- в) конкретизація;
- г) організаційно-методична підготовка?

4. Який з елементів включає в себе апробація:

- а) рецензування і експертиза;
- б) літературний виклад результатів;
- в) впровадження результатів у практику;
- г) коригування звіту?

5. Методика дослідження – це:

- а) цілеспрямований процес виробництва нових знань, які розкривають нові явища у суспільстві та природі для використання їх у практичній діяльності людей;
- б) формулювання вихідних посилянь, необхідних для вирішення задачі та описання її математичного змісту;
- в) складний процес виробництва знань, необхідних для людського суспільства;
- г) усі варіанти правильні.

6. У методиці дослідження законодавчу базу використовують:

- а) частково;
- б) досконально;
- в) не використовують;
- г) залежно від обставин.

7. Мислення – це:

- а) результат аналітико-синтетичної діяльності мозку;
- б) встановлення схожості та відмінності предметів та явищ;
- в) спосіб розумової діяльності;
- г) будь-який вид діяльності людини.

8. Синонім практичного мислення:

- а) конструктивне;
- б) теоретичне;
- в) технічне;
- г) інтуїтивне.

9. Умовивід від часткового до загального – це:

- а) умовивід за аналогією;
- б) індуктивний умовивід;
- в) розміркування;
- г) дедуктивний умовивід.

10. Процес розумового відволікання від деяких ознак, сторін конкретного з метою кращого пізнання його – це:

- а) абстрагування;
- б) конкретизація;

- в) судження;
- г) дослідження.

11. Процес перетворення інформації, що забезпечує відображення об'єктивної реальності та орієнтування у навколишньому світі – це:

- а) мислення;
- б) почування;
- в) сприйняття;
- г) судження.

12. Почуттєвою основою мислення є:

- а) відчуття;
- б) сприйняття;
- в) уявлення;
- г) усе перераховане вище.

13. Органи відчуттів не включають:

- а) зір;
- б) слух;
- в) мислення;
- г) дотик.

14. Архітектоніка – це:

- а) структура роботи, тобто склад її основних елементів;
- б) додаток до роботи;
- в) звіт про проведену роботу;
- г) немає правильних відповідей.

15. Монографія – це:

а) кваліфікаційна наукова праця у визначеній галузі знань, що містить сукупність наукових результатів;

б) спеціальне наукове дослідження, присвячене літературному викладові однієї проблеми;

в) неопублікований науково-технічний документ, що містить деталізовані зведення про сутність методики і результатів;

г) самостійна праця, що містить у собі визначену кількість інформації, отриманої в результаті проведених досліджень.

16. У якому вигляді викладають результати досліджень:

- а) дисертація;
- б) монографія;
- в) НДР;
- г) усі відповіді правильні?

17. Чим відрізняється дисертація від монографії:

- а) кількістю сторінок;
- б) публічним захистом;
- в) архітектонікою;
- г) кількістю затраченого часу?

18. Короткий письмовий виклад однієї наукової праці, що викладено в стислому вигляді – це:

- а) звіт;
- б) дисертація;
- в) інформативний реферат;
- г) монографія.

19. Монографія може бути:

- а) рефератом;
- б) статтею;
- в) дисертацією;
- г) звітом.

20. Наукова стаття – це:

- а) самостійна праця, що містить у собі визначену кількість наукової інформації, отриманої в результаті проведених досліджень;
- б) праця, заснована на аналізі безлічі різних джерел, що завершується власним висновком;
- в) замітка про результати проведених досліджень;
- г) правильних відповідей немає.

21. Анотація – це:

- а) критична оцінка будь-якої роботи;
- б) повний виклад статті;
- в) короткий виклад статті, реферату, дисертації;
- г) самостійна наукова праця.

22. Привселюдне обговорення будь-яких проблем, спірних питань – це:

- а) полеміка;
- б) дискусія;
- в) спір;
- г) усі варіанти відповідей правильні.

23. Що є метою полемічного спору:

- а) мирне вирішення питання;
- б) створити конфліктну ситуацію;
- в) одержати перемогу чого б це не коштувало;
- г) дійти до компромісу?

24. Який критерій є основним для вирішення наукових задач:

- а) наукова новизна;
- б) суспільна потреба;
- в) значення для науки;
- г) патентування рішення?

Практична частина

1. Методика роботи з інформаційними джерелами.

2. Охарактеризуйте процес мислення людини.

Підсумкові бали за контрольну роботу складаються із суми балів за виконання всіх завдань, що округлені до цілого числа за правилами математики.

Алгоритм вирішення кожного завдання включає окремі етапи, які відрізняються за складністю, трудомісткістю та значенням для розв'язання завдання. Тому окремі завдання та етапи їхнього розв'язання оцінюють окремо один від одного таким чином:

Оцінка 10 балів. Студент дає абсолютно правильні відповіді на 100 % тестів. Під час виконання практичної частини застосовує системні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані.

Оцінка 9 балів. Студент дає правильні відповіді на 95 – 100 % тестів. Під час виконання практичного завдання застосовує узагальнені знання

навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Під час виконання практичного завдання студент допускає незначні неточності.

Оцінка 8 балів. Студент дає правильні відповіді на 90 – 95 % тестів. Під час виконання практичного завдання застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачено навчальною програмою. Практичне завдання виконує в цілому правильно в повному обсязі. Під час виконання практичного завдання студент допускає окремі неточності.

Оцінка 7 балів. Студент дає правильні відповіді на 85 – 90 % тестів. Під час виконання практичного завдання студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачено навчальною програмою. Практичну частину виконує в цілому правильно, під час її виконання студент допускає окремі несуттєві помилки.

Оцінка 6 балів. Студент дає правильні відповіді на 80 – 85 % тестів. Під час виконання практичної частини застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачено навчальною програмою. Практичне завдання виконує в цілому правильно, під час його виконання студент допускає несуттєві помилки.

Оцінка 5 балів. Студент дає правильні відповіді на 75 – 80 % тестів. Під час виконання практичної частини застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачено навчальною програмою. Практичне завдання виконує в цілому правильно. Під час його виконання студент допускає несуттєві помилки.

Оцінка 4 бали. Студент дає правильні відповіді на 70 – 75 % тестів. Під час виконання практичного завдання без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, допускає помилки.

Оцінка 3 бали. Студент дає правильні відповіді на 65 – 70 % тестів. Під час виконання практичного завдання без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, допускає значні помилки.

Оцінка 2 бали. Студент дає правильні відповіді на 60 – 65 % тестів. Під час виконання практичних завдань без достатнього розуміння застосовує навчальний матеріал, допускає значну кількість помилок, стикається зі значними труднощами під час написання висновків.

Оцінка 1 бал. Студент дає правильні відповіді на 55 – 60 % тестів. Під час виконання практичного завдання допускає досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами при написанні висновку, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Систему оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей студентів денної форми навчання наведено в табл. 11.1.

Таблиця 11.1

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей

Професійні компетентності	Навчальний тиждень	Год	Методи та форми навчання			Оцінка рівня сформованості компетентностей		
						Форми контролю	Максимальний бал	
1	2	3	4			5	6	
Змістовий модуль 1								
Загальне наукознавство							35,0	
ОНД 1		1,2	Ауд.	4	Лекція	Тема 1. Основні поняття про науку та її категорії	Робота на лекції	1
ОНД 1	Розробляти методику досліджень		Ауд.	4	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Емпіричні дослідження. Техніка тестування": 1. Методи документалістики, органолептичні, розрахунково-аналітичні методи дослідження. 2. Методика дослідження, її зміст і принципи розробки. Види тестів. Методика тестування	Активна участь у виконанні практичних завдань	2
			СРС	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	2
ОНД 1	Розробляти методику досліджень	3,4	Ауд.	4	Лекція	Тема 2. Системний підхід	Робота на лекції	1
				4	Практичне заняття	Тема семінарського заняття. "Побудова наукової теорії" 1. Поняття наукової теорії. 2. Структура наукової теорії 3. Концепція побудови наукової теорії з використанням основних категорій науки. Контрольна робота	Активна участь у виконанні практичних завдань. Контрольна робота	2 5
			СРС	12	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	2

Продовження табл. 11.1

1	2	3	4		5	6			
ОНД 1	Розробляти методику досліджень	5,6	Ауд.	4	Лекція	Тема 3. Моделі й моделювання – інструмент науки	Робота на лекції	1	
				2	Практичне заняття	Тема семінарського заняття. "Використання системного підходу і методів системного аналізу під час вирішення наукових проблем" 1. Поняття системного підходу, його основні риси й принципи. 2. Значення системного підходу в управлінні. 3. Застосування системного підходу та методів системного аналізу під час вирішення наукових проблем	Активна участь у виконанні практичних завдань	2	
			СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	2	
		7,8	Ауд.	4	Лекція	Тема 4. Методи наукових досліджень	Робота на лекції	1	
				4	Практичне заняття	Завдання 1. Аналіз наукових публікацій на прикладах статей і тез доповідей	Активна участь у виконанні практичних завдань. Колоквіум	2 10	
			СРС	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Підготовка до колоквіуму	Перевірка ДЗ	2	
	Змістовий модуль 2						65,0		
	Основні аспекти наукової діяльності								
	ОНД 2	Проводити наукові дослідження згідно розробленої методики	9, 10	Ауд.	4	Лекція	Тема 5. Методика і техніка дослідницької роботи	Робота на лекції	1
					4	Практичне заняття	Завдання 2. Методика вивчення й обробки літературних джерел	Активна участь у виконанні практичних завдань. Есе	2 4
СРС				10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Написання есе	Перевірка ДЗ	2	
11, 12			Ауд.	4	Лекція	Тема 6. Психологія наукової творчості	Робота на лекції	1	
				2	Практичне заняття	Завдання 3. Методи наукових досліджень. Техніка дослідницької роботи	Активна участь у виконанні практичних завдань	1	

Закінчення табл. 11.1

1	2	3	4		5	6		
		CPC	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	2	
ОНД 3	Здійснювати презентацію результатів досліджень	13, 14	Ауд.	4	Лекція	Тема 7. Представлення результатів досліджень	Робота на лекції	1
				2	Семінарське заняття	Тема семінарського заняття "Техніка удосконалення вирішення наукових задач": 1. Нові методи вирішення наукових задач. 2. Значення обчислювальної техніки для вирішення наукових задач. 3. Значення носіїв інформації і використання їх у науково-дослідному процесі	Активна участь у дискусії	2
							Контрольна робота	5
CPC	10	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою	Перевірка ДЗ	2			
ОНД 3	Здійснювати презентацію результатів досліджень	15, 16	Ауд.	2	Лекція	Тема 8. Мистецтво наукової полеміки і дискусій	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Тема семінарського заняття. "Психологія наукової творчості і творче мислення" 1. Процес пізнання людини. 2. Процес наукового пізнання. 3. Особливості творчого мислення. Визначається роль інтуїції в науковому пізнанні	Активна участь у виконанні практичних завдань. Есе	6
							6	
CPC	8	Підготовка до занять	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою. Написання статті, індивідуального науково-дослідного завдання	Перевірка ДЗ, ІНДЗ	2	14		
ОНД 1	Розробляти методику досліджень	17, 18	Ауд.	4	Лекція	Тема 9. Розвиток здібностей до наукової діяльності	Робота на лекції	1
				2	Практичне заняття	Тема семінарського заняття "Методи і прийоми дослідження під час вирішення наукових задач у галузі створення новітніх інформаційних технологій науки"	Активна участь у виконанні практичних завдань. Колоквіум	1
		CPC	8	Підготовка до занять	Семінарське заняття 6. Методи і прийоми дослідження під час вирішення наукових задач у галузі створення новітніх інформаційних технологій науки	Перевірка ДЗ	1	
Усього годин			150	Загальна максимальна кількість балів із дисципліни			100	
з них								
аудиторні			60	40 %				
самостійна робота			90	60 %				

Розподіл балів у межах тем змістових модулів наведено в табл. 11.2.

Таблиця 11.2

Розподіл балів за темами

Поточне тестування та самостійна робота									Сума
Змістовий модуль 1				Змістовий модуль 2					100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	
5	10	5	15	9	4	10	29	13	
Колоквіум				Колоквіум					
10				10					

Примітка. T1, T2 ... T12 – теми змістових модулів.

Максимальну кількість балів, яку може накопичити студент протягом тижня за формами та методами навчання, наведено в табл. 11.3.

Таблиця 11.3

Розподіл балів за тижнями

Теми змістового модуля			Робота на лекції	Виконання практичних завдань	Перевірка ДЗ	Перевірка есе	Активна участь у дискусії	Захист індивідуального завдання	Письмова контрольна робота	Колоквіум	Усього
Змістовий модуль 1. ОНД 1	Тема 1	1, 2 тиждень	1	2	2	–	–	–	–	–	5
	Тема 2	3, 4 тиждень	1	2	2	–	–	–	5	–	10
	Тема 3	5, 6 тиждень	1	2	2	–	–	–	–	–	5
	Тема 4	7, 8 тиждень	1	2	2	–	–	–	–	10	15
Змістовий модуль 2. ОНД 2	Тема 5	9, 10 тиждень	1	2	2	4	–	–	–	–	9
	Тема 6	11, 12 тиждень	1	1	2	–	–	–	–	–	4
	Тема 7	13, 14 тиждень	1	–	2	–	2	–	5	–	10
	Тема 8	15, 16 тиждень	1	6	2	6	–	14	–	–	29
	Тема 9	17, 18 тиждень	1	1	1	–	–	–	–	10	13
Усього			9	18	17	10	2	14	10	20	100

Підсумкову оцінку з навчальної дисципліни визначають відповідно до Тимчасового положення "Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою" ХНЕУ ім. С. Кузнеця (табл. 11.4).

Оцінки за цією шкалою заносяться до відомостей обліку успішності, індивідуального навчального плану студента та іншої академічної документації.

Таблиця 11.4

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

12. Рекомендована література

12.1. Основна

1. Білуха М. Т. *Методологія наукових досліджень* : підручник / М. Т. Білуха. – Київ : АБУ, 2002. – 480 с.
2. Лудченко Л. А. *Основы научных исследований* : учеб. пособ. / Л. А. Лудченко, Я. Л. Лудченко, Т. А. Примак. – Київ : Товариство "Знання"; КОО, 2000. – 114 с.
3. Пушкар О. І., Єрмоленко О. А. *Основы научных исследований* : конспект лекцій для студентів спеціальності 7.050109 усіх форм навчання / О. І. Пушкар, О. А. Єрмоленко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2005. – 88 с.
4. Романчиков В. І. *Основы научных исследований* : навч. посіб / В. І. Романчиков. – Київ : ІЗМН, 1997. – 244 с.

12.2. Додаткова

5. Аверьянов А. Н. *Системное познание мира. Методологические проблемы* / А. Н. Аверьянов. – Москва : Наука, 1985. – 264 с.
6. Ашерев А. Т. *Подготовка, экспертиза и защита диссертаций* : учеб. пособ. / А. Т. Ашерев. – Харьков : Изд. УИПА, 2002. – 136 с.
7. Бор М. З. *Основы экономических исследований: логика, методология, организация, методика* / М. З. Бор. – Москва : Дело, 1998. – 206 с.
8. Братимов О. В. *Практика глобализации : игры и правила новой эпохи* / О. В. Братимов, Ю. М. Горский, М. Г. Делягин и др. – Москва : ИНФРА-М, 2000. – 344 с.
9. *Диалектика и системный анализ* / под ред. Д. М. Гвишиани. – Москва : Диалектика, 1993. – 336 с.
10. Дюркгейм Э. *Социология* / Э. Дюркгейм. – Москва : Канон, 1995. – 348 с.
11. Івакін О. А. *Основы епістемології: теорія і методологія наукового пізнання* : наук. посіб. для студентів магістерського відділення та аспірантів / О. А. Івакін. – Одеса : Юридична література, 2000. – 112 с.
12. Ивин А. А. *Искусство правильно мыслить* / А. А. Ивин. – Москва : Просвещение, 1990. – 224 с.
13. Крушельницька О. В. *Методологія і організація наукових досліджень* : навч. посіб. / О. В. Крушельницька. – Київ : Кондор, 2003. – 192 с.

14. Кун Т. Структура научных революций / Т. Кун. – Москва : Прогресс, 1975. – 288 с.
15. Логика : [курс лекций] / А. А. Ерышев, Н. П. Лукашевич, Е. Ф. Слостенко. – Киев : МАУП, 2000. – 184 с.
16. Меркулов И. П. Гипотетико-дедуктивная модель и развитие научного знания / И. П. Меркулов. – Москва : Наука, 1980. – 240 с.
17. Мигдал А. Поиски истины / А. Мигдал. – Москва : Молодая гвардия, 1983. – 240 с.
18. Мокшанцев Р. И. Психология переговоров : учеб. пособ. / Р. И. Мокшанцев. – Москва : ИНФРА-М; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2002. – 352 с.
19. Ниренберг Д. И. Искусство творческого мышления / Д. И. Ниренберг ; пер. с англ. – Минск : ООО "Попурри" 1996. – 270 с.
20. Основы научных исследований / под ред. З. М. Мулдахметова. – Алма-Ата : Мектеп, 1989. – 136 с.
21. Основы научных исследований : учебник для техн. вузов / под ред. В. И. Крутова, В. В. Попова. – Москва : Высшая школа, 1989. – 400 с.
22. Панковская П. Я. Методология научных исследований : курс лекций / П. Я. Панковская. – Минск : ООО "Информпресс", 2002. – 176 с.
23. Перегудов Ф. И. Введение в системный анализ / Ф. И. Перегудов, Ф. П. Тарасенко. – Москва : Наука, 1989. – 368 с.
24. Поппер К. Логика и рост научного знания / К. Поппер. – Москва : Мысль, 1983. – 606 с.
25. Пуанкаре А. О науке / А. Пуанкаре. – Москва : Наука, 1983. – 560 с.
26. Рузавин Г. И. Методология научного исследования : учеб. пособ. для вузов / Г. И. Рузавин. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 1999. – 318 с.
27. Системный анализ и научное знание / под. ред. И. В. Блауберга. – Москва : Прогресс, 1969. – 348 с.
28. Советский энциклопедический словарь / гл. ред. А. М. Прохоров. – 3-е изд. – Москва : Советская Энциклопедия, 1985. – 1600 с.
29. Сопко В. В. Основы научных исследований : учеб. пособ. / В. В. Сопко. – Киев : УМКВО, 1990. – 148 с.
30. Теннон Р. Имитационное моделирование систем – искусство и наука / Р. Теннон; пер. с англ. – Москва : Прогресс, 1992. – 304 с.
31. Томан І. Мистецтво говорити / І. Томан; пер. з чес. – 2-е вид. – Київ : Політвидав України, 1989. – 292 с.

32. Тофтул М. Г. Логіка : посібник / М. Г. Тофтул. – Київ : Видавничий центр "Академія", 2002. – 368 с.

33. Требенчук Л. К. Имитационные игры для системного анализа в рыночной экономике / Л. К. Терепенчук. – Москва : Экономика, 1992. – 260 с.

34. Фейерабенд П. Избранные труды по методологии науки / П. Фейерабенд. – Москва : Наука, 1986. – 544 с.

35. Эхл Ю. Практическое руководство для всех, кто пишет дипломные, курсовые, контрольные, доклады, рефераты, диссертации. Успех без лишних проблем / Ю. Эхл. – Москва : Metallurgy, 1996. – 112 с.

12.3 Інформаційні ресурси

36. Законодавство України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>.

37. Словарь научных терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://humanities.edu.ru/db/glossary/_e1.

38. Открытая лекция на тему "Организация научно-исследовательской работы студентов и ее роль в деятельности студенческого кружка" [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.ttesi.uz/ttesi/infa/rus/otk_lect/sopromat.htm.

39. Школа молодого ученого [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://shmu.finec.org/parts/>.

40. Основи наукових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.tnpu.edu.ua/subjects/72/osnov_nauk_dos/.

41. Методологія та методика наукових досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kimo.kiev.ua/modules.php?name=Files>.

42. Словари и энциклопедии ON-line [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://dic.academic.ru/dic.nsf>.

43. Словарь литературоведческих терминов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://slovar.lib.ru/dictionary/semiotika.htm>.

Додатки

Додаток А
Таблиця А.1

Структура складових професійних компетентностей з навчальної дисципліни "Основи наукових досліджень" за Національною рамкою кваліфікацій України

48

Складові компетентності, які формуються в рамках теми	Мінімальний досвід	Знання	Вміння	Комунікації	Автономність і відповідальність
1	2	3	4	5	6
Тема 1 Основні поняття про науку та її категорії					
Застосовувати категоріальний апарат у фаховому науковому дослідженні	Сутність загальнонаукових (філософських) та фахових визначень і категорій	Знання основних положень щодо наукових досліджень, основних категорій науки, їх визначення	Ідентифікувати і вірно використовувати основні категорії науки	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо використання категоріального апарату	Відповідальність за точну ідентифікацію і правильне використання категоріального апарату
Тема 2. Системний підхід					
Застосовувати системний підхід в ході проведення наукових досліджень	Основні характеристики загальної теорії систем і принципи системного підходу	Знання технології системного підходу у наукових дослідженнях	Застосовувати системний підхід у дослідженнях з економічної проблематики, систематизувати фактографічний матеріал	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо використання системного підходу у наукових дослідженнях	Відповідальність за точність і коректність систематизації явищ і процесів у економічних дослідженнях
Тема 3. Моделі й моделювання – інструмент науки					
Використання моделювання під час аналізу задач з управління трудовим потенціалом	Характеристика формалізованих та неформалізованих моделей в управлінні трудовим потенціалом	Знання характеристик моделей і методичних основ моделювання	Здійснювати вибір моделей за відповідними характеристиками, проводити критеріальну оцінку адекватності моделі	Презентувати результати побудови моделей	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо суттєвих характеристик моделей та відповідати за коректність і адекватність розроблених моделей

1	2	3	4	5	6
Тема 4. Методи наукових досліджень					
Визначати методичний інструментарій у ході проведення наукових досліджень	Класифікація методів, загальна їхня характеристика	Знання методичного інструментарію і порядку його використання	Здійснювати обґрунтований вибір методичного забезпечення проведення наукового дослідження	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо використання тих чи інших методів дослідження	Приймати ефективні управлінські рішення та відповідати за застосування конкретних методів дослідження
Тема 5. Методика і техніка дослідницької роботи					
Використовувати сучасний інструментарій наукового дослідження	Поняття методики наукового дослідження, її структура. Основні техніки наукового дослідження	Знання основних етапів наукового дослідження, методика дослідження, техніка дослідження	Будувати авторську методику дослідження з ефективним набором методичного інструментарію	Презентувати результати побудови методики дослідження	Самостійно приймати ефективні управлінські рішення щодо методики дослідження
Тема 6. Психологія наукової творчості					
Розуміти процес пізнання і фактори, що на нього впливають	Процес пізнання, його форми, фактори, що на нього впливають, закони логіки	Знання формалізованих підходів до опису процесу пізнання	Визначати та формалізувати процес пізнання. Використовувати фактори і технології з метою зростання ефективності процесу пізнання	Ефективно формувати комунікаційну стратегію процесу пізнання	Приймати рішення щодо забезпечення ефективності процесу пізнання
Тема 7. Представлення результатів досліджень					
Застосовувати ефективні засоби представлення результатів дослідження	Форми письмового і усного представлення наукових досліджень	Знання методичних і нормативних основ представлення наукових досліджень	Здійснювати представлення наукових досліджень у відповідності до поставлених задач	Презентувати результати наукових досліджень у різноманітних формах і варіантах	Приймати ефективні управлінські рішення щодо ефективного представлення результатів наукових досліджень

Закінчення додатка А

Закінчення табл. А.1

1	2	3	4	5	6
Тема 8. Мистецтво наукової полеміки і дискусій					
Використання методів наукової полеміки і дискусії для доведення власних переконань	Визначення правил ведення наукових суперечок, спроможність доводити власну позицію	Знання основних правил і методів ведення наукових суперечок	Будувати стратегію наукової суперечки, доводити власну точку зору	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо відстоювання власної позиції у наукових дослідженнях	Приймати рішення щодо застосування стратегічних і тактичних засобів ведення наукових суперечок
Тема 9. Розвиток здібностей до наукової діяльності					
Здійснювати науковий пошук і забезпечувати розвиток особистості	Чинники ефективного мислення, характеристики творчої праці	Знання базових характеристик творчої праці, факторів впливу	Забезпечувати спроможність до власного розвитку, формування активної, творчої життєвої позиції	Ефективно формувати комунікаційну стратегію щодо власного розвитку і творчої праці	Відповідальність за формування власного світогляду, власний розвиток особистості

Зміст

Вступ.....	3
1. Опис навчальної дисципліни	4
2. Мета та завдання навчальної дисципліни	4
3. Програма навчальної дисципліни	7
4. Структура навчальної дисципліни.....	9
5. Теми та плани семінарських занять.....	10
6. Індивідуальне науково-дослідне завдання	14
6.1. Тематика ІНДЗ.....	16
7. Самостійна робота.....	20
7.1. Контрольні запитання для самодіагностики	23
8. Індивідуально-консультативна робота	27
9. Методи навчання	27
10. Методи контролю	31
11. Розподіл балів, які отримують студенти	40
12. Рекомендована література.....	45
12.1. Основна	45
12.2. Додаткова	45
12.3 Інформаційні ресурси.....	47
Додатки.....	48

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

**Робоча програма
навчальної дисципліни
"ОСНОВИ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ"
для студентів напряму підготовки
6.030505 "Управління персоналом та економіка праці"
всіх форм навчання**

Самостійне електронне текстове мережеве видання

Укладач **Єрмоленко** Олексій Анатолійович

Відповідальний за видання *Г. В. Назарова*

Редактор *В. Ю. Степаненко*

Коректор *Т. А. Маркова*

План 2016 р. Поз. № 182 ЕВ. Обсяг 52 с.

Видавець і виготовлювач – ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 61166, м. Харків, просп. Науки, 9-А

*Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
ДК № 4853 від 20.02.2015 р.*